

શ્રી મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. લ્હો. ઈ.

બ્રિટિશ શાળા માટે ત્રિવેદિવાચનમાળા

પુસ્તક પહેલાના અર્થની નોટ.

(જેની અદર અથ, વાક્યના ભાવાથ, દરેક પાઠના મવાલ,
પાઠનો માર, પાઠમાથી મળતો બોધ, કવિતાની
મમવૃત્તી ભાવાથ સાથે પાઠવાર અધરા શબ્દો
તથા જોડણીઓ આપવામા આવેલા છે.)

અધિકાર—મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો.

અધિકારી—શાહપોર સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા—C. M. Shah

પ્રસિદ્ધ ગ્રંથાલય—શાહપોર—સુરત.

આ પુસ્તક નંબર ૧ નાજના રથે મા આ. મુદ્રણ ૨૦૦૨
૨૦૦૨

આપનાર—નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમ.

આપવાનું દેશાનું—શ્રી “શાંકર” પ્રી. પ્રેસ.

ચોટાના પુલ કપર ટાકી પામે—સુરત.

વત ૧૯૮૩] કિંમત રૂ. ૦-૪-૦ સિતે ૧૯૮૭.

સાચી વિધાનસભા
અમદાવાદ
જિલ્લા કોર્ટના કચેરાય
૧૩૫૫૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૫૫૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ પુસ્તક પહેલાના અર્ધની
નોટ

વિષય મધ્યકાલ : ૮૪૯ : ૬ : ૨૨

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. લ્હો. ફત.

(બ્રિટિશ શાળા માટે)

ત્રિવેદિ વાચનમાળા

પુસ્તક પહેલાના અર્થની નોટ.

પાઠ ૧ લો ગાય.

થિત્ર તપાસો=છાત્રી જુઓ.

મહેતાજી=ગુરુજી.

કામની=અપની; ઉપયોગી.

સહેલાઈથી=થોડી મહેનતે.

અરદન=ગળાનો પાછલો ભાગ.

બચાવ કરે છે=રક્ષણ કરે છે

ગરીબ=દુઃખ દે નહિ એવી.

નકાસું=અમથું.

જીવડાં=મચ્છર, ડાંસ વગેરે.

તળીએ=નાથે.

ખરી=ફાટવાળો જાડો નખ.

બોધ—ગાય ઘાતું ઉપયોગી પ્રાણી છે, માટે ઘેર ઘેર ગાય પાળવી જોઈએ.

સવા ૧—ગાયને માતા બરાબર કેમ માનો છો ? દૂધ કેણુ કેણુ આપે છે ? દૂધનું શું શું બને છે ? ગાય કેવા કેવા રંગની હોય છે ? ગાય શું ખાય છે ? ગાયનું મોં જખીન સુડી કેમ પહોંચી શકે છે ? ગાય પોતાનો બચાવ શાથી કરે છે ? ગાયને પુછરાનો શો ઉપયોગ છે ? ગાયને ખા પગ હોય છે ? ચાર પગવાળાં જનાવરનાં નામ કહો. ખાંડાં જનાવરનાં નામ ગણાવો.

૨] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક રજના અર્થની નોટ પાંચ આના.

ચિત્ર, દૂધ, ભેંસ, દહિં, ગરદન, પહોંચે, ત્યારે,
શીંગડાં, પૂછડું, જીવડાં, તળીએ.

પાઠ ૨ ને બકરીનું બચ્ચું.

કુદકો=છલંગ; ઠેકઠા.

ઠમકે=નાચે.

ભારે=ધણું.

બૂમો=ધાંટા.

માતા=મા.

હરખ=આનંદ; ખુશાલી.

માડી=મા.

હરખાઉં=રાજી થાઉં.

સમજીતી-ને ! પેલું બકરીનું બચ્ચું કુદકુદ કુદકા
મારે છે, કેવું હરખાઈને વાંકી ડોક રાખી ઠમઠમ નાચે છે ! (૧)

જ્યારે એની પાસે પેલી બકરી મા હોતી નથી, ત્યારે
એ તો બેં બેં બેં બેં કરતું બૂમો પાડે છે. (૨)

જ્યારે મા આવે છે, ત્યારે બચબચ કરતું કેવું ધાવે
છે ! ધાવીને પાછું કેવા આનંદથી કુદકા મારે છે ! (૩)

હું પણ મારી મા આવે તો કેવો ખુશ થાઉં ! અને
મા, મા, મા, મા, કરતો હું પણ કેવો પાસે જાઉં ! (૪)

પાઠ ૩ ને મહેતાજી.

મહેતાજી=ગુરુજી.

ઉમર=વય.

હુકમ=આજ્ઞા.

ભણું=સાફ; કલ્યાણ.

શિખામણુ=ફાયફાની વાત;

બાધ.

સારે રસ્તે=ખરે રસ્તે.

કસરત=શરીરની મહેનત.

દાખલા=દિસાખ.

ભણનારા=નિશાળીઆ.

મજા=મસ્ત.

હોંસેહોંસે=ખુશીથી; ઉમંગથી.

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ઉભતા અર્થની નોટ છ આના. [૩

અગાઉ=જુના વખતમાં; અસલ | વરસ=ખાર મહીના.

ઋષિ = ભણાવવાનું કામ | વિવેક=સલુકાઈ.

કરનાર પ્રાણી.

વિના=વગર.

બોધ—મહેતાજીના કથા પ્રમાણે ચાલવું.

સવાલ—નિશાળમાં કેના હુકમ પ્રમાણે ચાલવું ? શુભ માખાપના જેવું કયું કયું કામ કરે છે ? ઋષિ કેને કહેતા ?

નિશાળ, શિખવશે, શિખામણ, રસ્તે, ત્યાં, મઝા, ઋષિ, અગાઉ, વિવેક, વિદ્યા.

પાઠ ૪ થો ચોકખાઈ.

ચોકખાઈ=સ્વચ્છતા; સુખડતાઈ | ઠરાજ=શરીર પર ચાઠા માથ

વિટાળેલો=ભપેટેલો.

એવો ચામડીનો રાજ.

કેડે=કંમરે.

શરીર=ડીલ.

ચાઠાં=ડાઘા.

ચોકખું=મેલ વગરનું સાફ.

ગંદો=ગંદકીવાળો; ગાળો.

ખાકાં=કાણાં; છિદ્રો.

ખસ=ઝીણી ફેણી.

ચાલાકી=ચંચળાઈ; હિંમતવારી

ચીર=લુગડાં.

સમજુતી—વસ્તુઓ ચોકખી રાખવી, લુગડાં ચોકખાં પહેરે; ઘર અને ચોક પણ ચોકખાં રાખો, ચોકખાં રહેવાથી શરીર પણ સુખી રહે છે. બોધ—ચોકખાઈ રાખવી.

સવાલ—ગંદો કેને કહેવો ? શરીર ચોકખું નહિ રાખવાથી શું થાય ? ખસવાળા છોકરાને ચડકવાથી શું થાય ?

૪] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૪થાના અર્થની નોટ સાત આના.

ચોકખા રહેવા માટે શું શું કરવું ? શરીરમાં મેલ કયે રસ્તે દાખલ થાય છે, અને તેથી શું થાય છે ? ચોકખાં રહેવાથી શો ફાયદો ?

ચોકખાઇ, વિટાળેલો, ચાઠાં, ગંદો, લુગડાં, ચોકખું, અડકવું, નહિ, ઊઠીને, ખૂબ, શરીર, ઘોઁલાં, આંચો.

પાઠ પ મો ધીમે ધીમે લણાય.

મહેલ=મોટું મકાન.

શોભિતા=સારા દેખાતા.

ધીમે ધીમે=આસ્તે આસ્તે;
થોડે થોડે.

જડખા=ગોખ.

કીમતી=નિયમથી; એક
સરખી રીતે.

રહેજ=સહેલાઈથી; થોડી
મહેનતે.

મોંઘાં=ઘણી કિંમતનાં.

સુંદર=શોભિતા.

ચીર=લુગડાં; કપડાં.

હરખાય=રાજ થાય.

પળપળ=દરેક પળે.

સઘળાં=સર્વે; બધાં.

સમજુતી—શોભિતા મહેલો અને ગોખ ઘણા મોટા જણાય છે, તે થોડે થોડે નિયમ પ્રમાણે ચણતાં સહેલાઈથી ચણાય છે. (૧)

શોભિતાં અને કીમતી લુગડાં જે પહેરવાથી મન ખુશ થાય છે, તે નિયમ પ્રમાણે દરેક પળે ધીમે ધીમે વણતાં સહેલાઈથી વણાય છે. (૨)

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક પમાના અર્થની નોટ આઠ આના. [પ

કોમતી આંખાઓ ઉછીરીને ફેરી ખાવાનું મન થાય છે, પણ ધીમે ધીમે ઘણાં વરસ જાય છે, ત્યારે તેના પર ફેરી આવે છે. (૩)

ધીમે ધીમે સહેલાઈથી બધાં કામો થાય છે, બહુવાનું પણ એવીજ રીતે ધીમે ધીમે લણાય છે. (૪)

ખોધ—લણવાનું ધીમે ધીમે લણાય.

શોભિતા, ખૂબ, મોંઘાં, સહેજ, સહેલ, પહેરવું.

પાઠ ૬ હો મેળો.

મેળો=માડી, ઘોડા, માણસ વગેરેની ઠઠ.

મોટાભાઈ=આપ; કેળવાયલાં.

માણસો છોકરાંને 'આપ'ને

મોટાભાઈ કહેતાં શિખવે છે.

બળેવ=શ્રાવણ સુદ પુનેમ.

કિનારે=કાંઠે.

પૂજ કરવી=અંદા, ફૂલ.

ચઢાવી પગે લાગવું.

ઠઠ=ભીડ.

ખેલ=તમાસો.

ચકડોળ=ઉપર નીચે અથવા

ગોળ ફરે એવા હાંચકો.

આનંદ=ખુશાલી.

સવાલ—મેળામાં શું શું બેયું? રમકડાં શો પં શો પં છે?

બળેવ, દરિયો, કિનારો, પૂજ, પહેંચ્યાં, ઠઠ, હુકાન, ચકડોળ, આનંદ.

પાઠ ૭ મો નાણું.

નાણું=ચલણી સિક્કો.

રૂપીઓ=સોળ આનાની કિંમત

તનો રૂપનો કિકકો.

બજાર=મોકલું.

વસ્તુઓ=ચીજો.

અરિદાયરે=વેચાણી જેવું થયે.

૬] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૬ ડુના અર્થની નોટ નવ આના.

સાંકળાં=પગે પહેરવાનું રૂપાનું

ઘરેણું.

વેડ=મઢી, વીંટી.

ઘરેણું=ઠાગીના

ખાખુ=તરફ.

અંગ્રેજીમાં=અંગ્રેજ લોકોની
ખોલીમાં.

સરકારનો=રાજાનો.

અર્ધાં=આઠ આનાની કિંમતનો રૂપાનો સિકકો.

પાવલી=ચાર આનાની કિંમતનો રૂપાનો અથવા નિકલનો સિકકો.

ખેઆની=ખે આનાની કિંમતનો રૂપાનો અથવા નિકલનો સિકકો.

આની=ચાર પૈસાની કિંમતનો નિકલનો સિકકો.

પૈસો=ત્રણ પાઈની કિંમતનો ત્રાંખાનો સિકકો.

પાઈ=પાઈની કિંમતનો ત્રાંખાનો સિકકો.

સિક્કા=ચલણી નાણું.

નિકલ=એક જાતની ધાતુ.

ત્રાંખું=લાલ રંગની ધાતુ.

રૂપું=ચળકતા સફેદ રંગની ધાતુ

સવાલ—નાણું શું કામમાં આવે ? રૂપાના કયા કયા સિક્કા બને છે ? રૂપાનાં ઘરેણાં ગણાવો. નિકલના કયા કયા સિક્કા છે ? ત્રાંખાના સિક્કા ગણાવો.

નાણાની ધાત.

૨ અર્ધાં = ૧ રૂપીઓ.

૪ પાવલી = ૧ રૂપીઓ.

૮ ખેઆની = ૧ રૂપીઓ.

૧૬ આના = ૧ રૂપીઓ.

૩૨ ઢણુ = ૧ રૂપીઓ.

૬૪ પૈસા = ૧ રૂપીઓ.

૧૨૮ દોઢપાઈ = ૧ રૂપીઓ.

૧૯૨ પાઈ = ૧ રૂપીઓ.

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૭મા ના અર્થની નોટ હસ આના. [૭

સૂચના—નાણાંની ધાત પહેલા ધોરણના “સુખગણિત શિક્ષક” માં જુઓ. (નિકલના અર્થાં હવે ચાલતા નથી)

રૂપીઓ, વસ્તુઓ, ખરિદાય, સાંકળાં, ધરેણાં, ચિત્ર, અંગ્રીજીમાં, સિક્કો, અર્ધાં, નિકલ, પૈસા, માંખાનાં.

પાઠ ૮ માં સંપ.

સંપ=હળીમળીને રહેવું.

વહાલાં=પ્યારાં.

હળીમળીને=આનંદમાં ભેગાં

થઈને; લડયાં વગર; સંપીને

એકઠા=ભેગા.

ગાળે છે=કાઢે છે.

કુટુંબ=એક ઘરમાં વસનારા માણસ.

રળીઆમણું=આનંદી.

મદદ કરે છે=આશરો આપે છે.

જંપ=નિરાંત.

ભેર=ખળ.

કુસંપથી=લડવાથી; હળી-મળીને નહિ ચાલવાથી.

કળઓ=તકરાર; લડાઈ.

કંકાસ=મનને દુઃખ; કસેશ.

નખળાં=કમભેર.

પ્રીત=હેત; પ્રેમ; વહાલ.

સમજુતી—ખધા સંપથી સુખમાં રહો, સંપથી હેત વધશે; છોકરાંઓ તમે સંપીને રહો અને સંપીને રહેવાની ટેવ રાખો.

સાર—જ્યાં સંપ છે ત્યાં જંપ છે. જ્યાં સંપ છે ત્યાં ખળ છે. જ્યાં સંપ છે ત્યાં સુખ છે. જ્યાં કુસંપ છે ત્યાં કળઓ અને કંકાસ છે.

૮] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૨ જાના અર્થની નોટ પાંચ આના.

એકલા, દિવસો, સઘળાં, કુટુંબ, રણીઆમણું, મદદ,
જ્યાં, ત્યાં, કુસંપ, કજીઓ, કંકાસ, દુઃખી, પ્રીત.

પાઠ ૯ મો હિંમત.

નરમાં=માણસમાં.

આણે=લાવે.

અંત=છેડો.

જગતમાં=દુનિયામાં.

જાણીતો=પ્રખ્યાત.

ધનવંત=પૈસાવાળો; પૈસાહાર.

હરેક=ગમે તે.

બડા=મોટા; જબરા.

નારી=ઝેરી.

હથિયાર=તરવાર, બંદુક,
છરા વગેરે.

વનમહી=જંગલમાં.

એકલડી=એકલી.

મરદને=પુરુષને.

ભય=શીક; ડર; ભો.

ભાગી ભય=જતો રહે.

હાથમાંહી=હાથમાં.

હૈયામાંહી=મનમાં.

દલપત્ત=દલપતરામ કવિ.

ખાંહે ધરી=હાથ જાલી.

તારે=ઉગારે; મચાવે.

સમજુતી—માણસમાં હિંમત હોય તો દુઃખનો છેડો
લાવે, ને વળી દુનિયામાં પ્રખ્યાત થાય અને પૈસાવાળો પણ
થાય છે. (૧)

જો માણસમાં હિંમત હોય તો ગમે તે કામ કરી શકે,
હિંમતથી વાઘ મોટા હાથીને હરાવે છે. હિંમતથી ઝેરી પણ
જંગલમાં એકલી હાથમાં હથિયાર લઈને મરદને મારે છે. (૧)

હિંમતથી ભૂત પ્રેતની શીક જતી રહે છે, હિંમતથી
માણસ હાથમાં સાપને પકડે છે, દલપતરામ કવિ કહે છે, કે

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૩ બના અર્થની નોટ છ આના [૬

જે મનમાં હિંમત હોય તો ખૂડતા માણસનો હાથ બાંધી
ચોતે તરે છે ને તેને તારે છે. (૨)

હિંમત, ધનવંત, હથિયાર, હૈયામાંહી, ખૂડતાને.

પાઠ ૧૦ મો મહીના.

મહીનો=ત્રીસ દિવસ.

ચોમાસું=વરસાદની મોસમ.

શિયાળો=ઠાઠની મોસમ.

ઉનાળો=તાપની મોસમ.

પખવાડીઉં=પંદર દિવસ.

અજવાળીઉં=સુદ.

અંધારીઉં=વદ.

બળેવ=શ્રાવણ સુદ પુનેમ.

દીવાળી=આસો માસની અ-

માસ; વરસનો છેલ્લો દિવસ.

તહેવાર=આનંદનો દિવસ.

ફટાકા=ફટાકડા.

હવાઈ=એક જાતની ઊંચે ઊંડે

એવી આતશબાજી.

બોધ—શિક્ષકનું કહ્યું માનવાથી ભણતાં જલદી આવડે છે.

મહીના, શિયાળો, ઉનાળો, અસાડ, શ્રાવણ,
ભાદરવો, આસો, ત્રીસ, ચંદ્ર, પખવાડીયાં, અંધારું,
દીવાળી, ફટાકા, ફૂટે છે, બપોરીયાં, શિખવીશ.

પાઠ ૧૧ મો મહીના.

યાદ=ફામ.

સુદ=અજવાળીઉં.

વદ=અંધારીઉં.

પહેલો=પહેલો દિવસ

નવું વરસ=કાર્તિક માસનો

પહેલો દિવસ.

હહેરામાં=મંદિરમાં.

દર્શન=માવથી જોવું તે.

૧૦] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૪ થાના અર્થની નોટ સાત આના.

ઉત્તરાણુ=સંકાંત; જે દિવ-
સથી સૂર્ય ઉત્તર તરફ જવા
માંડે છે તે દિવસ.

પતંગ=કનકવા.

ગરુભત=મઝા; રમુજ.

પેચ કરવા=પતંગની દોરી
ખીજમાં બેસવવી.

મહોદ્દયો=ચેરી.

ચકલો=ચાર રસ્તા બેગા થતા
હોય તે જગા.

ટીપ—વરસની શિયાળો, ઉનાળો અને ચોમાસું એ ત્રણ
ઋતુ છે. દરેક ઋતુના ચાર મહીના છે. વરસના મહીના બાર.
કાર્તિક, માગશર, પોસ અને માહ એ ચાર મહીના શિયાળાના
છે. ફાગણ, ચૈત્ર, વૈશાખ, અને જેઠ એ ચાર મહીના ઉના-
ળાના છે. અસાઠ, શ્રાવણ, ભાદરવો અને આસો એ ચાર
મહીનાને ચોમાસું કહે છે. મહીનાના દિવસ ત્રીસ. મહીનાના
સુદ અને વદ એવાં બે પખવાડીઆં છે. પખવાડીઆનો પંદરમો
દિવસ તે પુનેમ અને ત્રીસમો અથવા છેલ્લો દિવસ તે
અમાસ. મહીનામાં પુનેમ અને અમાસ એક વાર આવે છે, પણ
ખીજ તિથિઓ બે વાર આવે છે. પડવો, ખીજ, ત્રીજ, ચોથ,
પાંચમ, છઠ્ઠું, સાતમ, આઠમ, નોમ, દસમ, અગિઆરમ,
બારમ, તેરમ, ચૌદમ એ તિથિઓનાં નામ છે.

સવાલ—વર્ષની ઋતુ કેટલી અને તે કઈ કઈ? ચોમા-
સાના, શિયાળાના અને ઉનાળાના મહીના ગણવો. વરસના
મહીના કેટલા અને તે કયા કયા? મહીનાના દિવસ કેટલા
અને પખવાડીઆં કેટલાં? પખવાડીઆનાં નામ કહો. બળે
કયા મહીનામાં કયે દિવસે આવે છે? દીવાળી કયા મહીનામાં

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૫ માના અર્થની નોટ આઠ આના. [૧૧

કયે દિવસે આવે છે ? ઉતરાણુ કયા મહીનામાં આવે છે ?
કાગણુ મહીનાની પુનેમે કયો તહેવાર આવે છે ?

દીવાળી, શિખવ્યું, યાદ, સુદ, વદ, વરસ,
છેલ્લો, દિવસ, દર્શન, કાર્તિક, માગશર, પોસ,
ગમ્મત, ચૈત્ર, વૈશાખ, મહોલ્લો.

પાઠ ૧૨ મો મહેનત.

મહેનત=કામ કરવું તે.

મેજ=ટેબલ.

નવરૂં=કામ વગરનું.

ખેડુત=ખેતી કરનાર.

ખેતર=અનાજ, ઘાસ વગેરે

પાકે છે તે જગા.

કાંતવું=લાંબા દોરા કાઢવા.

કારખાનાં = કામ કરવાની

ઠેકાણાં.

બહાણું વાચ=સવાર પડે.

સિસોટી=ખીસવો; પાવો.

દરજી=લુગડાં સિવનાર.

પેદા કર્યા=ઉત્પન્ન કર્યા.

તંદુરસ્ત=રોગ વગરનું સાજું.

આકાશ=ગગન.

દિશા=ખાણુ.

આખસુ=જેને કામ કરવાનું

મન ન થાય તે.

ચહાતું નથી=બહાલ કરતું

નથી.

કામમાં ગુંથાએલાં રહેવું=

કામ કર્યા કરશું; નવરા

ખેસવું નહિ.

ફળ મીઠાં છે=સારો લાભ છે

બોધ—મહેનત કરવાથી સારો લાભ મળે છે. માટે
હ'મેશાં સારા કામમાં મંડયા રહેવું.

સવાલ—મહેનત વગર ચાલતું નથી તે સમજવે.
મહેનત કરવાથી શો ફાયદો ?

મહેનત, ઊઠે છે, નવરૂં, કાંતવાનાં, વહાણું,
સિસોટી, સિવાય, ઇશ્વર. કર્યાં, તંદુરસ્ત, ચોકખાં,
આળસુ, દુઃખી, ગુંથાએલાં.

પાઠ ૧૩ મો ઇશ્વરને નમન.

નમન=નમવું તે; પગે લાગવું.	કુબુદ્ધિ=નઠારી સમજ.
સર્વ=બધું; તમામ	ભજે=મેળવે.
સંસાર=નિયા; જમત.	સુબુદ્ધિ=સારી સમજ.
આજ=સામાન; વસ્તુ.	કૃપાળુ=દયાળું.
આધાર=ટેકા; આશરો.	કદ્યાળુકારી=ભલું કરનારો.
દયાળુ=દયાવાળા; કૃપાળુ	આપદા=દુઃખ.
નમું=નમન કરું; પગે લાગું.	ઉગારી=બચાવી.
દેવદેવા=મોટા દેવ; પરમેશ્વર.	ઈશ=ઈશ્વર.
તજે=છોડી દે.	સેવા=ચાકરી.

સમજીતી—હે પરમેશ્વર ! તમે તમામ જગત પેઢા
કીધું છે. તમે બધાને સુખ આપનારી વસ્તુઓ આપી છે;
તમે બધાના આધાર જેવા છો, હે દયાળુ પરમેશ્વર તમોને
હું પગે લાગું છું. (૧)

જે તમોને ભજે તે નઠારી સમજ છોડી દે. જે
તમોને ભજે તે સારી સમજ મેળવે; ભક્ત નહિ થશે તે લોક
કેવા હશે ? હે દયાળુ પરમેશ્વર તમોને હું પગે લાગું છું. (૨)

હે દયાળુ દેવ તમે ભલું કરનારા છો, બહુ દુઃખ જોઈને તમે મને બચાવી લો છો. હે ! પરમેશ્વર હું તમારી દરરોજ સેવા કરું. હે દયાળુ પરમેશ્વર તમોને હું પગે લાગું છું. (૩)

બોધ—હમેશાં ઈશ્વરનું ભજન કરવું.

ઈશ્વર, બુદ્ધિ, સર્વ, સંસાર, સૌને, આધાર, દયાળુ, કુબુદ્ધિ, સુબુદ્ધિ, ભક્તો, કૃપાળુ, કલ્યાણ-કારી, હમેશાં.

પાઠ ૧૪ મો દૂધ.

ઉછરીએ=મોટા થઈએ.

હલકું=ઝટ પચે એવું.

માંદાં=બિમાર; રોગી.

ફાયદો=મુણ; લાભ.

પ્રાણી=જેને જીવ છે તેને

અહિંથી તહિં હરી ફરી

થકે છે તે.

હમેશાં=દરરોજ.

વૈદ=દેશી દવા જાણનાર.

રોગ=બિમારી.

ઉધરસ=ઠોસો.

સવાલ=પ્રશ્ન.

જવાબ=ઉત્તર.

આખરે=આધરકે.

ઉંફાયું=સહેજગરમ; થોડું ઉનું

ભાવે છે=ખાવું ગમે છે.

ગળાપણુ=મિઠાશ.

તારવી કાઢવું=ઉપર ઉપરથી

લઈ લેવું.

સવાલ—કયા કયા પ્રાણીનું દૂધ આપણે ખાઈએ છીએ ?

ઉધરસ પર કોનું દૂધ ફાયદો કરે છે ? દૂધનું શું શું થાય છે ? દૂધને કેવી રીતે અધરકે છે ? દહિને વલોવવાથી શું

૧૪૧ ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક રજના અર્થની નોટ પાંચ આના.

થાય ? છાસ ઉપર તરી આવે છે તેને શું કહે છે ? ઘી શેનું બને છે ? સુખડીઆઓ દૂધનું શું શું બનાવે છે ? મલાઈ કેવી રીતે બનાવે છે ? દૂધની ખાવાની કઈ કઈ વસ્તુઓ બને છે ?

દૂધ, માંદાં, પ્રાણી, હમેશાં, વૈદ, ઉધરસ, દહિં, ટાફું, ઉંચું, ગળપણ, છાસ, ખાસુદી, શ્રીખંડ.

પાઠ ૧૫ મો સાચું બોલવું.

સાચું બોલવું=ખરી વાત કહેવી.

માફ કરો=જવા દો.

આંગણુ=ખરણુ આગળની ખુલ્લી જગા.

ખેત્રીશું=૨મીશું.

યોગાન=ખુલ્લી જગા.

દિવાનખાનું=આગળનો

મોટો ઓરડો.

ગજખ=નાટું દુઃખ.

એકદમ=ખરત.

ધમકાવશો=ધમકી આપશો.

(ખેલકુલ=જરાપણ; લગાર.

વાંક=ગુનો; કસુર.

મન=ચિત્ત.

ધકકો=હડસેલો.

ડાઘ્યાં=થાણાં.

સખ=શિક્ષા.

ખીક=ધાક; ડર; ભય.

કદી=કોઈ દિવસ.

સહુ=બધા.

ભરોસો કરે છે=વિશ્વાસ

રાખે છે; કહેલું ખરું માને છે

બોધ-હંમેશ સાચું બોલજો. સખની ખીકથી કદી જૂઠું બોલશો નહિ. સવાલ—સાચું બોલવાથી શો લાભ ? જૂઠું બોલવાથી શો લાભ ? જ. સાચું બોલે તોપણ ખરું માને નહિ.

તકતો, ભાંગ્યો, ચઢ્યાં, ઉછળ્યો, આંગણું,
દિવાનખાનું, સાહી, બગાડ્યા, ધમકાવશે, બિલકુલ,
સાંભળ્યું, ધક્કો, જૂઠું, ઇશ્વર, ભરોસો.

પાઠ ૧૬ મો મુસાફરી.

મુસાફરી=ગામોગામ ફરવુંતે.

રસોઈઓ=રાંધનાર.

ધમાલ=દોડાદોડી.

વેળા=વખત.

દેખાવ=શેખા.

મહારાજા=મોટા રાજા.

ગાયકવાડ=વડોદરાના રાજા.

દેખાવડો=શેખિતો.

નદી=મીઠા પાણીનો રેલો.

પર્વત અથવા સરોવરમાંથી

નીકળી ઢળતી જગામાં થઈ

ખીજી નદી કે દરિયાને મળે

કિનારો=કાંઠો. [છે તે.

ઢબ=ઘાટ; આકાર.

છક થઈ ગયા=નવાઈ પામ્યા.

આગબોટ=વરાળયંત્રથી આ-

લતું મોટું વહાણ; સ્ટીમર.

ઐય—મુસાફરી કરવાથી ગમ્મત સાથે ઘણું જાણુ-
વાનું મળે છે.

આવ્યો, અમદાવાદ, નીકળ્યા, વડોદરે, ગમ્મત,
ધમાલ, દોડાદોડ, ટિકિટ, સિસોટી, ગાયકવાડનો,
દેખાવડો, ઢબનાં, બંગલાઓ, દરિયાકિનારો.

પાઠ ૧૭ મો મારું સુખ.

અહો=અરે.

જગે=દુનિયામાં.

ન્યારો=જુદો; તરેહવાર; કોઈને

સુજ=મારા. [ન મળે એવો.

૧૬] વિવેકિ વા. પુસ્તક ૪ થાના અર્થની નોટ સાત આના.

રાની=જંગલી; જંગલમાં છું

રહેનાર.

માનું=સમજું.

નિત=દરરોજ.

મહાલું=આનંદથી રહું.

ધુજતો=પાંપતો; થરથરતો.

સદા=દરરોજ; હમેશાં.

માજમાં=આનંદમાં; ખુશીમાં.

ગમે=પસંદ પડે

આનંદ=ખુશી

ભમતો=રખડતો.

દાસ=ચાકર.

નીચું=હલકું; ઉતરતું.

મન માનતી રીને=ગમે તેવી રીતે.

ઉંચું=ચઢિયાતું; ખડું.

સમજુતી—પાળેલો કુતરો કહે, અરે ! આ દુનિયામાં મને યાદ શેઠને ત્યાં કેવું સુખ છે ! ખાવા પીવામાં મને કોઈને ન મેળે એવો જુદો આનંદ છે. (૧)

રાની કુતરો કહે, આ દુનિયામાં મારું સુખ હું બધાથી નક્કી ચઢતું સમજું છું, કારણકે દરરોજ મારામાં આનંદથી ફરે અને કોઈને હું શેઠ ગણું નહિ. (૨)

પાળેલો કુતરો કહે, હું ટાઢમાં ઠરી જતો નથી, તેમ તાપમાં તપી જતો પણ નથી, વળી હું વરસાદમાં ધુજતો નથી અને સદા આનંદમાં રમું છું. (૩)

રાની કુતરો કહે, મને જે ભાવે તે હંમેશા આતો, મને જ્યાં ગમે ત્યાં હંમેશા ફરતો, મને જે ગમે તે કામ કરતો અને હંમેશા આનંદમાં રખડતો. (૪)

માણસ કહે, તમારા બંનેનું સુખ મને જુદું જુદું લાગે છે. મનિલાને ઘણું સુખ છે, પણ રાનીને જુદું જ સુખ છે. (૫)

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક પમાના અર્થની નોટ આઠ આના. [૧૭

શેઠ તને ગમે તેટલું સુખ આપે, પણ તે આપે, તેટલુંજ સુખ તને સદા મળે છે, તું શેઠનો ચાકર થઈને જે સુખ લોગવે છે, તે હમેશ હલકી જાતનું સુખ છે. (૧)

રાની તું ખરું સુખ લોગવે છે, તું મનને મમત્તું સુખ સદા લોગવે છે, મરજીમાં આવે તેમ ફરે છે તે સુખ નક્કી ખરું છે. (૭)

સાર—ખીજા તરફથી મળેલું સુખ ખરું સુખ નથી, પણ જાતે મેળવેલું સુખ તેજ ખરું સુખ છે.

શેઠ, ન્યારો, ટાઢમાં, ઠરતો, બન્નેનું, પરંતુ.

પાઠ ૧૮ મો વાંદરાં.

વાંદરા=વાનર.

છલંગ=કાળ; કૂદકો.

સરદાર=ઉપરી.

વળગાડયું=ખઝાડયું.

ઝુંડનાં ઝુંડ=ટોળે ટોળાં.

કાન ફૂટી ગયા=કાન બહાર મારી ગયા.

ઉગામું છું=મારવાસે જન્મી કંઈ છું.

છાનું માનું=ગુપ્તચુપ.

બોધ—ખધાં પ્રાણીને પોતાનાં ખચ્યાં પર વહાલ હોય છે.

કૂદે, પુંછડું, છલંગ, દીકો, કૂધો, વળગાડયું.

ખચ્યું, પ્રેમ, ઝુંડનાં ઝુંડ, ફાટી, ઉગામું, સીકું.

પાઠ ૧૯ મો માકડાં.

માકડાં=લાલ મોંનાં વાંદરાં.

મથુરા=એ જમના નદી પર શહેર છે.

કાશી=એ ગંગા નદી પર હિંદુઓનું પવિત્ર શહેર છે. ચાલાક=ચંચળ.

૧૮] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૬ ઠૂના અર્થની નોટ નવ આના.

મહારી=ખેલ કરનાર.

રસ=મઝા; આનંદ.

સવાર થવું=ઘોડે ખેસવું.

લગામ=ઘોડાને કબજામાં રાખ

વાને તેના મોંમાં જે

ઘાલવામાં આવે છે તે.

નકલ=કોઈનું જોઈ તે પ્રમાણે

કરવું તે.

સાર—પ્રાણીને કેળવ્યાથી તે હોશિયાર અને ચાલાક બને છે.

સવાલ—માકડાં કયાં જોવામાં આવે છે ? વાંદરાં નકલ કરનાર છે તેની વાત કહો.

વાંદરાં, માકડાં, મથુરા, કાશી, કેળવ્યાં, સાંભળો, હસવું, સવાર, નકલ, હોશિયાર, પ્રાણી.

પાઠ ૨૦ મો વિવેક.

વિવેક=જેની સાથે જેમ ઘટે

તેમ બોલવું તે.

કામની=જરૂરી; અપની;

લાલકારી.

ધ્યાન દઈને=મરાબર મન

રાખીને.

હાખલો લેવો=મીઠાનું સાંઝું

જોઈ તે પ્રમાણે ચાલવું.

તોછડાઈ=વહાલ વગરનો

તુંકારો.

તુંકારાથી=તું કહીને.

માન=આખર.

સલુકાઈ=વિવેક.

દુખાય=નારાજ થાય.

વખાણુ કરશે=સાંઝું બોલશે.

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૭ માના અર્થની નોટ હમ આના. [૧૬

બોધ—વિવેક વિના વિદ્યા શોભતી નથી.

સાર—બોલવા ચાલવામાં સલુકાર રાખવી. કાંઈનું મન દુખાય તેમ બોલવું નહિ. સદા સારી રીતે ચાલવું.

સવાલ—મામાપ અને શિક્ષક તું કહી બોલાવે તે તોછડાઈ કેમ ન કહેવાય ? તોડછાઈ એટલે શું ? મોટાં કોને કહેવાં ? વિવેક એટલે શું ?

વિવેક, ધ્યાન, અભ્યાસ, તોછડાઈ, સલુકાર, શિક્ષક, વિદ્યા.

પાઠ ૨૧ મો ધાતુ.

ધાતુમાં નીચેના ચાર ગુણો ખાસ હોય છે. (૧) ધાતુના કણો ચળકતા હોય છે. (૨) ધાતુઓ ભારે હોય છે. (૩) ધાતુઓ જમીનપર પડતા રણકો થાય છે. (૪) ધાતુઓમાં ગરમી જલદી વહી શકે છે.

સોનું=ચળકતા પીળા રંગની કીમતી ધાતુ.

તવંગર=પૈસાદાર.

નકશી=કોતરકામ

ઘાટ=આકાર.

ત્રાંખાકુંડી=ત્રાંખાની કુંડી.

હેમડો=પાણી ભરવાનું મોટું વાસણ.

પિત્તળ=ત્રાંખા ને જસતની મેળવણીની બનાવેલી પીળા રંગની ધાતુ.

કળશીઆ=ઢોટા.

કલાઈ=ધોળા રંગની ધાતુ.

ખાણુ=ધાતુ વગેરે કાઢવા માટે જમીનની અંદર ખોદેલો ખાડો.

૨૬] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૨ જાન્ય અર્થની નોટ પાંચ આના.

આચર્યો=જમીન ખેડવાનું

• દોહાનું હથિયાર.

સોંધું=સસ્તું.

હજી=જમીન ખેડવાનું એનાન

ચૂંક=નાની ખીલી.

ઉપયોગી=કામનું.

સાર—સોનું ચોખ્ખું ને કીમતી છે. દોહું સસ્તું ને ઉપયોગી છે.

સવાલ—સોનું, રૂપું, ત્રાંબું, કલાઇ અને પિત્તળ એના રંગ કેવો હોય છે ? એના કયા કયા વાસણો બને છે ? ધાતુઓ ગણાવો. મોંઘીમાં મોંઘી ધાતુ કઈ ? સસ્તામાં સસ્તી ધાતુ કઈ ? ધાતુમાં કયા ચાર ગુણો ખાસ હોય છે ?

ધાતુ, સિક્કા, તવંગર, હોશિયાર, ઘાટ, પૂજા, ત્રાંબાકુંડી, દેગડો, પિત્તળ, કળશીઆ, દેવડાબ્યાથી, ગિંડી, ચપ્પુ, સોંધું, સસ્તું, ઉપયોગી.

પાઠ ૨૨ મો સંતોષ.

સંતોષ=જે મળે તેમાં આનંદ માનવો તે.

મગરૂર=અભિમાની.

સંતોષાય=આનંદ પામે.

શાન્તિ=નિરાંત.

હરઘડી=રોજ; હમેશાં

સમજાતી—ગરીબનાં હુગડાંમાં ગરીબને આનંદ છે. ગરીબનાં હુંપડાંમાં ગરીબને આનંદ છે. (૧) ગરીબનાં છોકરામાં ગરીબ મગરૂર છે. દુનિયામાં એવા જે ગરીબ છે તેને નકકી સુખ છે. (૨) પરમેશ્વર જે આપ્યું હોય, તેમાં જે મળ્યું હોય તેથી સંતોષ પામે તેવા માણસને મનમાં બધી વાતમાં

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૩ જાના અર્થની નોટ છ આના. [૨૧

નિરાંત થાય છે. (૩) અસંતોષી માણસને હમેશ મનમાં દુઃખ જ થાય છે, અસંતોષી માણસને કેંઈ રીતથી સુખ થતું જ નથી. (૪)

સાર—સંતોષમાં સુખ છે; અસંતોષમાં દુઃખ છે.

સંતોષ, સંતોષાય, શાન્તિ, દુઃખ, અસંતોષી.

પાઠ ૨૩ મો મુંબઈ.

સ્ટેશન=આગગાડીને ઊભી

રહેવાની જગા.

ભપકાભેર=ભપકાવાળું.

ફેફડ=સારી; સ્વચ્છ.

સરસ=મજાનો.

મરદ=પુરુષ.

પંચરંગી=જુદી જુદી જાતનો.

આરામ=વિસામો.

ચોકળી=સ્વચ્છ.

છૂટથી=મરજ પ્રમાણે.

મંગેશ, સ્ટેશન, ભપકાભેર, ચિત્ર, ચોપાટી, ફેફડ, હિંદુ, મુસલમાન, ખ્રિસ્તી, દિલ, છૂટથી, મજા.

પાઠ ૨૪ મો મુંબઈ.

માર્કેટ=ખબર.

ધમાલ=ભીડ.

ગીચ=પાસે પાસે.

સગવડ=સવર; જોગવાઈ.

ચાલાક=ચંચળ.

તોળીને આપ્યું છે=સરખું.

વહેંચી આપ્યું છે

માર્કેટ, ટ્રામ, ધમાલ, કાર્ડ, ફૂલ, પક્ષીઓ, પૈડાંને, ગીચ, સગવડ, વીજળી, વસ્તી, ઇશ્વરે.

પાઠ ૨૫ મો દયા.

દયા=રહેમ; મહેરબાની.

ધરિપતાલ=દવાખાનું.

માવજત=ચાકરી; ખરદાસ.

મફત=વગર પૈસે.

દર્દી=રોગી.

લાભ લે છે=ફાયદો મેળવે છે.

ઈન્ન=નુકસાન.

સાજી=સારી.

સાડું બોલતી=વખાણ કરતી.

સાર—સાડું કરે તેજું
દુઃખીની દાઝ જાણવી એઈએ.

દયાળુ=દયાવાળા

ખાતર=માટે.

દાઝ જાણવી=દયા રાખવી.

પાંજરાપોળ=અશક્ત જના
વરોને રાખવાનું ઠેકાણું.

જેન લોક=ગ્રાવક લોક.

નિભાવે=ખરચ પુરો પાડે.

લંગડો=પગે ખેડવાળો.

ગોઠવણુ=ખંદોખસ્ત.

સાડુંજ બોલાય. સુખીએ

ધરિપતાલ, દર્દીઓ, છુંદાઈ, દાક્તર, દયાળુ,
હરિલાલ, લિખારીઓ, દાઝ, નિભાવે છે, દુઃખી,
ગોઠવણુ.

પાઠ ૨૬ મો સોખત.

સોખત=સંગત; દોસ્તી.

ફળીઉં=શેરી.

ચિઢાય=ખીજવાય.

લખોટા=મંજ.

સોખતીઓ=મિત્રો.

હૂર=આધા.

અદેખો=કોઈનું સાડું નેઈ
મનમાં બળે એવો.

અદેખાઈ=કોઈનું સાડું નેઈ
મનમાં બળવું તે.

ખિલકુલ=લગાર; જરા.

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૫ માના અર્થની નોટ આઠ આના. [૨૩

સાર—સોખત તેવી અસર.

સવાલ—છગન ને ચંપકમાં કંઈ કંઈ ખરાબ ટેવો હતી ? હરિલાલમાં કંઈ કંઈ સારી ટેવો હતી ?

મુકુંદ, ચંપક, ચિઢાય, લખોટા, નિશાળે, શબ્દ, દૂર, જૂઠું, અદેખાઈ, દિવસ, બિલકુલ.

પાઠ ૨૭ મો મારો આનંદ.

વનમાંહી=જંગલમાં.

પુષ્કળ=ઘણો.

હરવાનો=લેવાનો.

ખરો=ખરેખર; નકકી.

કોથી=કોઈથી.

હોંસ=ઉમંગ.

નાદાન=સમજ વગરના.

ડાહ્યાલા=ડાહ્યા.

દૂર=દયા વગરનો.

સિંહલા=અદ્યા ખરાબ સિંહ.

સમજુતી—સિંહ કહે, ઓહો ! મને વનમાં ફરવાની કેવી મજા છે ! મને પશુ ખાવાનો ઘણો આનંદ છે. (૧)

સુખથી સદા મ્હાણું છું, હું સદા આનંદ કરવાનો. હું ખબાથી ખરેખર મોટો છું, તેથી કોઈથી જરા પણ ખીવાનો નથી. (૨)

માણસ કહે અદ્યા સમજ વગરના ડાહ્યાલા સિંહ મારવાની જે હોંસ તને છે, તે હોંસ, હે ! દયા વગરના સિંહ હલકામાં હલકી છે. (૩) સાર—મારવામાં નીચતા છે.

સિંહ, પુષ્કળ, પશુ, હોંસ, ડાહ્યાલા, દૂર.

૨૪] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૪ થાના અર્થની નોટ સાત આના.

પાઠ ૨૮ મો સુદામા.

કૃષ્ણ=દારિકાના રાજ એને

હિંદુ લોકો ઈશ્વરનો

અવતાર માને છે.

વડા=મુખ્ય; આગેવાન.

સોખત=દોસ્તી.

પોરખંદર=સુદામાપુરી; સુદા-

માપુરી નામ સુદામા પરથી

પડયું છે.

દુખળા=કમળેર; નળળા.

ધરનું પૂરું કરતી=કુટુંબનું

ગુજરાન ચલાવતી.

ટળવળ્યાં=મહુ દુઃખ પામ્યાં

દોસ્ત=ભાઈબંધ.

ટળે=મટે; જતું રહે.

કાલાવાલા=આજીજી.

છેવટે=આખરે.

મશ્કરી=મજાક; ટોળ.

આસપાસ વિટાઈ વળ્યાં=

ચારે બાજુથી ઘેરી લીધા.

હરખથી=ખુશીથી; આનંદથી.

ભાભી=ભાઈની વહુ.

ભેટ=ખૂશ થઈને આપણું તે.

ખૂંચવી=ઝૂટવી.

ગરીબાઈ=દળદર.

મદદ આપી=આશરો આપ્યો.

દિલગીર=નાખુશ; નારાજ.

દિલગીરી=અફસોસ; શોક.

કૃપા=રહેમ; કૃપા.

સાર—પૈસાદાર મિત્રે ગરીબ મિત્રને તેન જાણે એમ છુપી મદદ કરવી. બોધ—માગણું ને મરણું બરાબર છે.

કૃષ્ણ, દોસ્ત, દારિકા, પૂરું, ખૂટયું, ભૂખે, ટળવળ્યાં, ફાટાં, મશ્કરી, તાળીઓ, વિટાઈ, વળ્યાં, પહોંચ્યા, ભેટ, ખૂંચવી, લીધી, પોટલી, ગરીબાઈ, મદદ, દિલગીર, દિલગીરી, ઝુંપડી, ખૈરી, સ્ત્રી.

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૫ માના અર્થની નોટ આઠ આના. [૨૫

પાઠ ૨૬ મો વીંછી.

કંખ=ચટકો.

જખરો=ચણું દુઃખ કરે એવો.

અગન=મળતરા.

ખળતરા=લાય.

વેદના=દુઃખ.

વેઠી હોય=ખમી હોય.

ટકે છે=વેદના રહે છે.

આણસમણુ=ઓછી સમજ-
વાળા.

ભેજ=ભિનાશ.

મંત્ર=ગુપ્ત વાક્ય.

કમી આમ=ઓછું થાય.

ગંદવાડ=ગંદકી.

જવલ્લે=ભાગ્યે; કોઈ વખત.

સવાલ—કોણ કોણ કંખ મારે છે ? વીંછી ચઢ્યો એમ ક્યારે કહે છે ? કંખનું જે ચઢતું અટકાવવાને માટે શું ઉપાય કર્યો. વીંછીના કંખની અસર કેટલો વખત રહે છે ? વીંછી કેવી જગામાં પાકે છે ? વીંછી જલદી ક્યાં પાકે છે ?

વીંછી, કંખ, ખળતરા, ઊંચે, ચીથડું, વેદના, મંત્ર, ગંદવાડ, જવલ્લે.

પાઠ ૩૦ મો વાઘ ને સિંહ.

વાઘ=ચટાપટાવાળું ફાડી

ખાનારું જનાવર.

ખિહામણાં=ખીક લાગે એવાં.

ગીચ જંગલમાં=ઝાડો પાસે

પાસે હોય એવા જંગલમાં.

મજબૂત=જખરા.

પંજે=પાંચ આંગળાનો ભાગ.

તીણા=અણીદાર.

સખત=કઠણ.

માફક=પેઠ.

મુસ્તી=આળસ.

ઉમદા=દેખાવડું.

૨૬] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૨ જાના અર્થની નોટ પાંચ આના.

સમકાદાર=શોભિતો.

થથરાવી=ધુળવી.

કદાવર=કદમાં મોટું.

શિકાર=જનાવરને મારવું તે.

શોખ=ઈચ્છા.

સાવચેતી=ખબરદારી; હોશિ
રહેઠાણુ=ગુફા. [યારી.

ઠાર મારવું=મારી નાખવું.

જીવ ખોય છે=મરણ પામે છે.

જવલ્લે=કદાચ; કદાઈ વખત.

સવાલ—વાઘ અને સિંહને પાસે આવતા અટકાવવા
માટે શું કરશે ?

સિંહ, પ્રાણીઓ, બિહામણાં, ગીચ, મજબૂત,
સુસ્તીમાં, થથરાવી, કદાવર, વસ્તી, શિકાર,
સાવચેતી, જવલ્લે.

પાઠ ૩૧ મો મન ખુશ કેમ થાય ?

ડીલ=શરીર.

માન=આખરૂ.

તુચ્છ=હલકું; ઉતરતું.

મિત્ર=દોસ્ત.

સમજીતી—શરીરને આરામ મળે, તોપણ મન જોઈએ
તેવું ખુશ થતું નથી. ખૂબ પૈસો મળે તોપણ મન જોઈએ
તેવું ખુશ થતું નથી. મોજ અને શોખ મળે તોપણ મન
જોઈએ તેવું ખુશ થતું નથી. બહુ આખરૂ મળે તોપણ મન
જોઈએ તેવું ખુશ થતું નથી (૧)

બહુ સારા મિત્રોથી પણ મન જોઈએ તેવું ખુશ થતું
નથી. સગાંમાં સંપ હોય તોપણ મન જોઈએ તેવું ખુશ થતું
નથી. જેણે જે વસ્તુમાં સુખ માન્યું, તેને તેજ વસ્તુ મળે,
તોજ મન જોઈએ તેવું ખુશ થાય છે, તેને મન ખીણું બધું
સુખ ઉતરતું છે.

ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૩ જાના અર્થની નોટ છ આના. [૨૭

ડીલને, મિત્ર, વસ્તુ, તુચ્છ.

પાઠ ૩૨ મો રામ અને સીતા.

રામચંદ્ર=દશરથ રાજાના પુત્ર

ખાણ=તીર.

જનોઈ=કપવીત.

રાક્ષસો=દૈત્યો.

દશરથ = અયોધ્યાના સૂર્ય-

ધનુષ=ભઠું. [જનકી.

વંશી રાજા.

સીતા=જનક રાજાની પુત્રી;

સવાલ-દશરથ રાજાને કેટલા પુત્રો હતા ને તે કયા કયા ? રાક્ષસોને શમે શા માટે માર્યા ?

રામચંદ્ર, લક્ષ્મણ, શત્રુઘ્ન, વસિષ્ઠ, વિદ્યા, શિખંડ, વિશ્વામિત્ર, ઋષિ, રાક્ષસો, ધનુષ.

પાઠ ૩૩ મો રામ અને સીતા.

ધામધૂમ=ભપકો; ઠાઠમાઠ.

શોક=દિલગીરી.

ખખર=જાણ.

વેઠાશે=ખમાશે.

દાસી=ચાકરડી.

દિલગીર=તાબુશ.

કાન લલેચ્યાં=ખોટું ખોટું

શોકચાં=ખોળ્યાં.

સમજવું.

પત્નો ખાધો નહિ=ખખર

દેરકેચ્યાં=ચઢાવ્યા.

મળી નહિ.

ખેલાન=લાન વગરના.

રાવણ=લંકાનો રાજા.

લાન આવ્યું=શુદ્ધિ આવી.

લગાર=જરાપણ.

હઠ=જહ; મમત.

દુભવતા=નારાજ કરતા.

આજ્ઞા=હુકમ.

ઓચણવ=માનંદ.

સવાલ-રામચંદ્રજીને વનમાં શા માટે જવું પડ્યું ?

૨૬] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ૪ થાના અર્થની નોટ સાત આના.

ધામધૂમ, કૈકેયી, ઉશ્કેર્યા, ભંભેર્યા, શોક, આશ્વા,
લક્ષ્મણ, દિલગીર, શોધ્યાં, પત્નો, જન્મ્યા, ઓચ્છવ.

પાઠ ૩૪ મો પાંડવો.

પાંડવો=પાંડુરાજના છોકરા.

કૌરવો=ધૃતરાષ્ટ્રના છોકરા.

કૃપદી=કૃપાબાજ.

દ્રૌપદી=દ્રુપદ રાજની પુત્રી.

કુમાર=રાજનો પુત્ર.

નિશાન=એધાની.

વીંધે=છેદે.

તાકવા=તાકીને મારવા.

ભુગતી=તદખીર; કળા.

ભુગદું=ભુગાર.

લક્ષ્યાવ્યા=લાલચ આપી.

શરત=કબુલાત.

જવાબ—પાંડવો કેના પુત્ર? પાંડવોનાં નામ લખો.
કૌરવો કેના પુત્ર? કૌરવોમાં સૌથી મોટો કોણ હતો?
દ્રૌપદી અર્જુનને શા માટે પરણી? દ્રૌપદી પાંચ પાંડવોની સ્ત્રી
શા કારણ થઈ? પાંડવોની માનું નામ શું? પાંડવોને વનમાં
કેમ જવું પડ્યું? પાંડવ કૌરવની લડાઈમાં કોણ હાર્યું?

બોધ—ભુગાર રમવો નહિ. દુનિયામાં સત્યતોજ જય
છે, અને પાપનો પરાજય છે.

વંશમાં, વ્યારા, ધૃતરાષ્ટ્ર, પાંડુ, દુર્યોધન,
કૌરવો, યુધિષ્ઠિર, અર્જુન, નકુલ, હોશિયાર,
કૃપદ, નિશાન, વીંધે, દ્રૌપદી, વીંધ્યું.

સમાપ્ત.

વર્નાક્યુલર ટેકરત બુક્સ રીવિઝન કમિટીએ

૨૨૬ તૈયાર કરેલી ચાપડીની

મેસર્સ સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. કૃત અર્થની
નોટો તૈયાર છે.

મેસર્સ સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. કૃત.

ત્રિવેદિવાચનમાળા પુસ્તકોના અર્થ તૈયાર છે.

પુસ્તક ૧ લાના ૦-૪-૦ | પુસ્તક ૬ દ્વાના ૦-૬-૦

પુસ્તક ૨ બના ૦-૫-૦ | પુસ્તક ૭ માના ૦-૧૦-૦

પુસ્તક ૩ બના ૦-૬-૦ | કન્યા વાચનમાળા ત્રણે

પુસ્તક ૪ થાના ૦-૭-૦ | પુસ્તકોના અર્થ તૈયાર છે.

પુસ્તક ૫ માના ૦-૮-૦

બાળવર્ગથી પાંચમા ધોરણ સુધીના “મુખગણિત શિક્ષક.”

૩૦.૧૧.૧૯૩૧ની સામાન્ય ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૩ આના.

૨૬.૦૬.૧૯૩૧ની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧ આના.

હિંદુસ્તાનની સાગ્ર ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના.

બીજા ધોરણ માટે અંગ્રજીગણિતનાં મનોચત્ર પાંચ આના.

બાળપોથીથી પાંચમી સુધીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક”

શાહપોર, | છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

પરત. | “મુખગણિત શિક્ષક” વગેરેના કર્તા

